

Måndagen den 28 april

Kl. 13.00

§ 1 Justerades protokollet för den 18 innevarande månad.

§ 2 Om åtgärder för att motverka oskäliga kapitalvinster vid försäljning av småhus

Herr bostadsministern CARLSSON erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Östrands* (s) den 1 april anmälda interpellation, nr 48, dels herr *Petterssons* i Lund (s) den 4 april anmälda interpellation, nr 49, och anförde:

Herr talman! Herr *Östrand* har frågat mig om jag överväger ytterligare åtgärder för att motverka vissa kapitalvinster vid försäljning av småhus samt om så inte är fallet, vilka riktlinjer som enligt min mening bör gälla i detta hänseende för kommunernas medverkan i småhusproduktionen.

Herr *Pettersson* i Lund har frågat mig om jag är beredd att framlägga förslag som innebär att kommunerna får möjlighet att besluta om att hembudsskyldighet till kommunen och dess bostadsförmedling av statsbelånade nybyggda villor skall gälla under exempelvis en femårsperiod efter uppförandet, där utgångspunkten skall vara att säljaren får ersättning för inköpspris och nedlagda kostnader, uppräknat efter index.

Jag hemställer om att få besvara frågorna i ett sammanhang.

Boende- och bostadsfinansieringsutredningarna behandlade i sitt betänkande SOU 1974:17 Solidarisk bostadspolitik de av herrar *Östrand* och *Pettersson* berörda problemen. Utredningarnas förslag avseende köpeskillingskontroll av statligt belånade småhus fick ett blandat mottagande av remissinstanserna.

Regeringens förslag i propositionen 1974:150 innebar införande av en kontroll av överlåtelser inom två år från den första överlåtelserna. Vid denna skulle ske en prövning av överlåtelsevärden som bl. a. innebar att köpeskillingen skulle anses godtagbar om den inte översteg ursprungligen godtagen högsta produktionskostnad med skäliga tillägg för försäljningskostnader, förbättringar och allmän ökning av byggnadskostnaderna under tiden från färdigställandet och fram till överlåtelserna. Riksdagen beslöt i december 1974 i enlighet med förslaget.

Dessa regler trädde i kraft den 1 januari 1975, och det dröjer således en tid innan någon effekt av dem kan avläsas.

Ett antal kommuner tillämpar, som herr *Östrand* påpekar, sedan en tid skilda regler i samband med förstagångsförsäljning av småhus för

Måndagen den
28 april 1975

Om åtgärder för att motverka oskäliga kapitalvinster vid försäljning av småhus

Måndagen den
28 april 1975

*Om åtgärder för att
motverka oskäligen
kapitalvinster vid
försäljning av
småhus*

att förhindra spekulation. Kommunförbundet följer denna verksamhet.

Det finns enligt min mening skäl att avvakta resultatet av de hittills vidtagna åtgärderna och av den i kommunerna pågående verksamheten innan ställning tas till eventuella ytterligare åtgärder.

Herr ÖSTRAND (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Men av naturliga skäl kan jag inte vara fullt tillfredsställd med den avvaktande hållning som statsrådet intagit, och orsaken härtill skall jag utveckla litet närmare.

Bakgrunden till min interpellation är den mycket allvarliga utveckling som är på gång när det gäller de möjligheter som nu finns att göra mycket snabba och framför allt stora kapitalvinster vid andrahandsförsäljning av främst gruppbyggda statsbelånade småhus, uppförda av kommunen eller genom kommunens försorg. Jag tänker då närmast på dem som förvärvar ett småhus i rent spekulationssyfte eller som av annan anledning avyttrar sitt hus relativt kort tid efter förvävet.

Jag fäste uppmärksamheten på de här missförhållandena i en motion redan till 1973 års riksdag. Resultatet av den motionen blev att man införde den tvååriga köpeskillningskontrollen, som statsrådet redan har nämnt. Detta beslut är givetvis ett steg i rätt riktning, men det har väl redan nu visat sig att systemet har sina uppenbara begränsningar, dels blir det svårt för kontrollorganet att avgöra om den godkända köpeskillingen verkligen stämmer överens med den köpesumma som avtalats mellan säljare och köpare, dels är det administrativt litet svårhanterligt, och sist men inte minst är två år enligt mitt sätt att se en alldeles för kort period. Därför anser jag att tiden snart måste vara mogen att allvarligt överväga att kombinera den beslutade prisprövningen med andra mer långtgående åtgärder som innebär en effektivare spärr mot snabba spekulationsvinster i det statsbelånade småhusbyggandet. De civilrättsliga problem som kan uppstå bör då också klarläggas.

Det finns naturligtvis olika vägar att gå. Ett sätt är, som jag angav i 1973 års motion, att småhusen genom kommunen eller kommunalt ägt företag såldes till marknadspris men att skillnaden mellan detta pris samt begärd och godtagen produktionskostnad betalades med räntefritt stående lån som avskrevs under en lämplig tidsperiod, exempelvis tio år, med viss del per år om köparen bor kvar i huset. Säljs huset under tioårsperioden förfaller återstående del till betalning. Ett annat sätt som jag också nämnde i samma motion är att man förbehåller kommunen återköpsrätt inom viss tidsperiod.

Det finns givetvis även andra möjligheter som kan prövas. Men det viktigaste är att man snabbt kommer till rätta med problemet, detta sett mot bakgrunden av den mycket snabbt ökande andelen småhus i förhållande till det totala antalet lägenheter som påbörjas.

Ser man enbart på 1974 års siffror, visar det sig att av 79 833 påbörjade lägenheter var 52 814 småhus, eller närmare 70 %. Ser man på andelen påbörjade småhus med statliga lån visar den en markant ökning från

*Om åtgärder för att
motverka oskäliga
kapitalvinster vid
försäljning av
småhus*

30 140 år 1973 till 40 199 år 1974, medan andelen utan statliga lån har minskat från ca 13 000 till ca 12 000. Ser man på andelen inflyttningsfärdiga småhus med statliga lån – det är ju den statistik man måste använda för att få fram fördelningen mellan styckebyggda och gruppbyggda småhus – finner man att år 1973 var andelen styckebyggda 11 170, medan andelen gruppbyggda var hela 17 649. Motsvarande siffror för 1974 var 13 026 resp. 19 026.

Dessa siffror visar att andelen småhus med statliga lån har ökat kraftigt, en trend som givetvis kommer att förstärkas i takt med att de nya riktlinjerna för bostadspolitiken slår igenom ute på fältet. Siffrorna visar också samma trend när det gäller gruppbyggda småhus, och det är speciellt denna bebyggelse som kommunerna på det ena eller andra sättet har engagerat sig i.

Det visar också med all tydlighet att kommunerna har tagit sitt bostadssociala ansvar även när det gäller småhusproduktionen. En framsynt planering och rationell produktion har också i de flesta fall resulterat i att småhus till försäljning har kunnat produceras till en kostnad som avsevärt understiger marknadsvärdet. Detta har också möjliggjort för barnfamiljer och lägre inkomsttagare att i större utsträckning efterfråga småhus under förutsättning att de är förstagångsköpare. I försäljningspriset ligger också i många fall inbyggd en mycket kraftig kommunal subvention av tomtpriset just för att nedbringa hushållens löpande bostadsutgifter.

Avsikten är däremot inte att den förste ägaren även skall få tillgodogöra sig dessa kommunala uppoffringar vid snar försäljning. Att det rör sig om stora vinster vid andrahandsförsäljning visar de siffror som boendetredningen redovisat. Den redovisade prisstegringar mellan köp och försäljning under en treårsperiod som låg mellan 35 000 och 100 000 kronor.

Det är givet att man ute i kommunerna upplever det som mycket otillfredsställande när man ser att kommunernas insatser för att åstadkomma vettiga priser i nyproduktionen och därmed hålla nere boendekostnaderna ofta resulterar i stora kapitalvinster för den enskilde, något som han på intet sätt medverkat till. Detta har också resulterat i, som jag nämnde i min interpellation, att man från kommunernas sida genom mer eller mindre konstiga avtal själva försökt begränsa dessa vinstmöjligheter. Det är avtal som vid en juridisk granskning i många fall skulle visa sig inte vara hållbara.

Mot bakgrunden av vad jag redogjort för är det viktigt att kommunerna snarast ges bättre möjligheter än vad de har för närvarande när det gäller att motverka snabba kapitalvinster vid försäljning av småhus och att något så när enhetliga riktlinjer skapas för kommunernas handlande i detta avseende.

Låt mig till slut, herr talman, ta upp en fråga som kanske inte direkt har att göra med interpellationen men som jag ändå tycker bör omnämnas i detta sammanhang. Det gäller den registrering av de bostadssökande som sker i kommunerna.

Måndagen den
28 april 1975

*Om åtgärder för att
motverka oskäligen
kapitalvinster vid
försäljning av
småhus*

Vi har dem som söker bostad genom den kommunala bostadsförmedlingen. Där är de sökandes nuvarande bostadssituation avgörande vid tilldelning av bättre lägenhet. Ur bostadssocial synpunkt är detta givetvis helt riktigt. Men vi har också den s. k. tomtkön i kommunen. Där tillämpar man i de flesta fall helt andra fördelningsprinciper. Avgörande där är nästan undantagslöst hur länge man har stått i den här s. k. kön. Sökandens nuvarande bostadsstandard har alltså ingen som helst betydelse. Låt mig exemplifiera detta. Vi kan ta Andersson och Pettersson. Andersson, som har en mycket låg bostadsstandard, står i bostadskön hos den kommunala bostadsförmedlingen och står samtidigt i tomtkön. Pettersson, som har en mycket god bostadsstandard, står före Andersson i tomtkön. Vid fördelning av en småhustomt eller ett gruppsyggt småhus som förmedlas av kommunen får Pettersson bostad före Andersson. Detta är givetvis ett helt otillfredsställande förhållande ur bostadssocial synpunkt – och det är ju ändå den som skall vara vägledande vid statligt belånat byggande, oavsett om det gäller lägenheter i flerfamiljshus eller i småhus. Det borde alltså finnas en samordning i detta avseende. Därför borde enligt mitt sätt att se kommunerna på något sätt göras uppmärksamma även på detta.

Det är givetvis många problem som bör uppmärksammas i takt med den stigande småhusproduktionen. Därför, herr talman, är jag övertygad om att statsrådet, trots sin avvaktande hållning, ändå är beredd att snabbt vidta de åtgärder som erfordras för att komma till rätta med de uppenbara missförhållanden som jag här påtalat.

Herr PETERSSON i Lund (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret. Tyvärr måste också jag notera att det var ett negativt svar. Herr Östrand kallade det för avvaktande. Jag kanske får lov att vara litet mer kritisk.

Det blir alltså inga nya tag mot spekulationsköpen av nybyggda villor, utan i stället hänvisar bostadsministern till den köpeskillingskontroll som nu finns för villor som är mindre än två år gamla.

Jag har för min del diskuterat den här köpeskillingskontrollen med kommunalmän i Skåne framför allt. Där är man överens om att denna kontroll i stort sett kommer att bli ett slag i luften. Uppfattningen inom andra delar av landet är säkerligen inte annorlunda. Den lagen hindrar inga fördomsfria spekulanter, men den frestar kanske i stället till lagöverträdelser. Det har ju herr Östrand också berört i sitt inlägg nyss.

Jag har i min interpellation velat peka på det mera grundläggande problemet, dvs. de spänningar som nu finns mellan å ena sidan kommunernas ansträngningar att bygga villor billigt och sälja till självkostnadspris samt å andra sidan den snabba vinst som många gånger en person kan göra genom att något eller några år senare sälja till väsentligt högre marknadspris. Jag tänker inte ta upp tiden här i dag för att nämna olika exempel på detta. Vi vet alla att de finns i stor omfattning ute i expanderande kommuner. Det är uppenbarligen ett problem; kommunen

*Om åtgärder för att
motverka oskäligen
kapitalvinster vid
försäljning av
småhus*

överlämnar genom sin prispolitik åtskilliga tusenlappar i ett osynligt gåvobrev i samband med försäljningen av en nybyggd villa. Jag tycker att det minsta man kan begära – och det är bakgrunden till min interpellation – är att ett sådant gåvobrev i första hand används till att premiera ett stabilt och långsiktigt boende, om det nu över huvud taget skall vara några speciella premier. Bostadsministern bör vara på det klara med att det ute bland kommunalmännen existerar en ökande irritation på den här punkten. Man frågar sig om det verkligen är värt mödan att aktivt pressa projekterings- och byggnadskostnaderna i kommunen när det man tjänar in – och litet till – ändå går förlorat i nästa försäljningsled. Risken för att kommunalmännen tröttnar har också understrukits av herr Östrand här i dag.

Det är väl också mot den bakgrunden man skall se den vildvuxna flora av olika kontrollsystem mot spekulationsköp som nu existerar ute i kommunerna. I brist på en stödjande central lagstiftning är dessa kommunala villkor emellertid i första hand både dåligt samordnade och ganska ineffektiva. Dessutom balanserar de många gånger på gränsen till vad som är tillåtet. De framtida erfarenheter från köpeskillingskontrollen som bostadsministern vill avvakta innan han tar ställning till eventuella åtgärder mot villaspekulationen kommer inte att ge mycket. Det tror jag nog att vi kan vara överens om. Siffrorna och de statistiska sammanställningarna kommer säkerligen att se snygga ut, spekuleringen kommer att gå ned på papperet, men verkligheten kommer snarare att döljas än uppenbaras.

Vill man verkligen hjälpa kommunerna att effektivt bekämpa spekulationsköp av nybyggda villor tror jag att man måste tillgripa den metod som anvisas i min interpellation, nämligen en lagstiftning som ger kommuner inom existerande områden möjlighet att föreskriva hembudsskyldighet eller återköpsrätt till kommunen och dess bostadsförmedling för alla statsbelånade småhus och villor.

För att undvika alla missförstånd vill jag också understryka vad som i och för sig redan står i interpellationen, nämligen att det är fråga om en tidsbegränsad återköpsrätt till kommunen, exempelvis en femårsperiod vid en vidareförsäljning av nybyggda villor. Jag tror inte riktigt på tanken på en livslång priskontroll, men jag tycker att en femårsperiod kan vara en lämplig avvägningsperiod för att komma till rätta med sådana fenomen som vi i dag diskuterar.

Vidare är det helt klart att försäljning till personer med släktsamband bör undantas från hembudsskyldighet.

Dessutom skall försäljningspriset vid ett inköp av kommunen självfallet sättas med hänsyn till förbättringar och indexutvecklingen på byggområdet.

Slutligen är det klart att kommunen inte behöver utnyttja förköpsrätten om man inte vill, om kommunen exempelvis ligger i ett område där man inte har den här överhettningen och där priserna inte har gått upp starkt.

Måndagen den
28 april 1975

*Om åtgärder för att
motverka oskälliga
kapitalvinster vid
försäljning av
småhus*

Fördelen med en tidsbegränsad hembudsskyldighet är ganska klar. Den skulle för det första ha en allmänt dämpande effekt på prisutvecklingen när det gäller villor och småhus. Den skulle för det andra effektivt motverka alla tendenser till spekulationsköp av nybyggda villor. Den skulle för det tredje – kanske det viktigaste – öka möjligheterna för folk i vanliga inkomstlägen som står i kommunens villakö att köpa en villa. Det hänger samman med dels att det då skulle finnas fler villor att fördela, dels att priserna på dessa villor skulle bli lägre än eljest.

Jag tycker alltså att bostadsministern skall fundera vidare på förslaget om en tidsbegränsad hembudsskyldighet.

Vidare vill jag säga att det hedrar statsrådet när han i sitt interpellationssvar redovisar, att förslaget om köpeskillingskontroll, som vi diskuterar i dag och som jag är kritisk mot och vill ändra utformningen av, fick ett blandat mottagande av remissinstanserna. Det är då värt att notera att det blandade mottagandet framför allt berodde på att man tvivlar på effektiviteten av de föreslagna åtgärderna. Av remissvaren kan man konstatera att de allra flesta remissinstanser är positiva till att man bekämpar villaspekulationen, medan man tycker att den föreslagna metoden inte är så bra. Remissinstansernas blandade uppskattning av förslaget kan alltså inte tas som intäkt för att man inte skulle gå vidare med ytterligare åtgärder på detta område – snarare tvärtom. Det är effektiva åtgärder man vill se.

Slutligen vill jag med anledning av beskedet från bostadsministern att han vill avvakta resultatet av de hittills vidtagna åtgärderna och av den i kommunerna pågående verksamheten innan ställning tas till eventuella ytterligare åtgärder ställa följande fråga till bostadsministern: Kan man vänta sig att denna utvärdering kommer att göras ganska snabbt, kanske inom något år, eller kommer det att dröja flera år innan tiden blir mogen för ytterligare åtgärder?

Herr bostadsministern CARLSSON:

Herr talman! Interpellanterna och jag har åtminstone två utgångspunkter gemensamma: det är för det första en principiell motvilja mot att bostaden utnyttjas för spekulat. Gör den ene bostadskonsumenten en vinst, så gör den andre självfallet en förlust. För det andra har vi gemensamt bakom oss ett nyligen fattat riksdagsbeslut, som bl. a. innebär att vi har en köpeskillingskontroll i kraft sedan den 1 januari 1975. Rimligen kan där ännu inte några resultat avläsas. I och för sig har jag inte heller någon överdriven tro på att vi med detta beslut kommer att lösa problemet i dess helhet. Men jag utgår från att vi alla som var med om att fatta det beslutet åtminstone har den tron att det, som jag tror att herr Östrand uttryckte sig, utgör ett steg på vägen.

Dessutom framgår det av inläggen här liksom av mitt svar att en rad kommuner nu har startat olika verksamheter på området. Jag tycker inte att man behöver uppleva det som negativt att olika former prövas i olika kommuner. När det gäller att få ett underlag för ett framtida

beslut tror jag att det är värdefullt att få vissa praktiska erfarenheter.

Det är nämligen så – och skälet till det dåliga remissutfallet finner vi i detta faktum – att detta är en fråga, där det är enkelt att ta principiell ställning men mycket svårt att hitta effektiva lösningar. Dessutom bör kanske ändå problemet nyanseras något, därför att de undersökningar som har gjorts – bl. a. en utredning som genomförts i Uppsala län – tyder på att det totalt sett inte rör sig om så stora pengar. Det blir alltså inte några stora belopp för landet som helhet, om nu Uppsala är representativt. Endast 13 % av småhusägarna flyttade inom två och ett halvt år efter köpet. Detta faktum hindrar inte att det enskilda fallet ändå kan framstå som osmakligt. Men jag har velat göra denna nyansering av de tidigare förda resonemangen.

Vad beträffar herr Petterssons i Lund förslag nämnde han själv att det är nödvändigt med undantag, och jag kan se nödvändigheten av att göra också andra undantag än de herr Pettersson räknade upp. Detta medför att jag tror att även det förslaget skulle visa sig i praktiken bli i vissa avseenden svårhanterligt. Men eftersom jag inte har någon annan principiell uppfattning än interpellanterna, dvs. att det är önskvärt att den ene bostadskonsumenten inte skall tjäna på den andre, vill jag, för att svara på herr Petterssons fråga, säga att jag är öppen för att så snart jag finner ett rimligt och praktiskt förslag inte låta detta ligga en dag längre än nödvändigt. Jag menar också att den praktiska verksamhet som nu bedrivs kan ge ett underlag för ett sådant realistiskt förslag.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Herr talman! De problem som herr Östrand och herr Pettersson i Lund tagit upp i sina interpellationer har ju länge utgjort en källa till irritation i många kommuner. Jag vill knyta an till dessa problemställningar, men jag ser dem då ur en något vidare synvinkel än interpellanterna.

I slutet av sitt anförande påpekade bostadsministern – alldeles riktigt – att gör den ene bostadskonsumenten en vinst gör den andre en förlust. Här ligger en stor del av problemet i sammanhanget.

Samhället strävar ju efter att hålla bostadskostnaderna nere, och mycket har gjorts i den riktningen. Här har pekats på vad kommunerna gör. De nya lånebestämmelserna är ett exempel på insatser från statens sida.

Om ett småhus säljs för en summa som ger säljaren en oskäligen kapitalvinst uppstår flera problem. I en motion med anledning av propositionen 92 om sänkning av den statliga inkomstskatten har min partikamrat herr Löfgren ganska utförligt behandlat de här frågorna. Han kommer till slutsatsen att man i ett större sammanhang grundligt måste se över situationen. Hur översynen skall göras – internt av regeringen eller genom en offentlig utredning – lämnar herr Löfgren åt regeringen att själv avgöra.

Utvecklingen under de allra senaste åren har klart visat att de bostadssökande i allt större utsträckning föredrar småhus, men särskilt i storstäderna och i större tätorter har hyreshusproduktionen dominerat.

Nr 68

Måndagen den
28 april 1975

*Om åtgärder för att
motverka oskäligen
kapitalvinster vid
försäljning av
småhus*

Måndagen den
28 april 1975

*Om åtgärder för att
motverka oskäligen
kapitalvinster vid
försäljning av
småhus*

Resultatet har bl. a. blivit att småhusen inte sålts till sitt verkliga värde utan till priser som betingats av den starka efterfrågan. Vissa personer har gjort stora vinster på detta.

Detta förhållande medför inte bara ett fiskalt problem – hur man genom ett skattesystem skall komma åt de oskäligen vinsterna – utan de höga försäljningspriserna skapar också högre boendekostnader. I t. ex. tätorter med underskott på småhus pressas huspriserna alldeles i onödan i höjden. Så blir boendekostnaden i småhus allt högre, och det är främst lägre inkomsttagare och barnfamiljer som drabbas. Än värre blir det när samhället tar de höga försäljningspriserna till intäkt för mycket kraftiga höjningar av taxeringsvärdena. Här tar plötsligt skattemyndigheterna spekulationsaffärerna som grund för bedömning av taxeringsvärdena. Först får barnfamiljerna alltså betala ett alltför högt pris på sina småhus, och sedan drabbas de av en straffskatt därför att de helt plötsligt finner sig bo i småhus som fått ett extra högt taxeringsvärde.

Enligt regeringens skatteförslag kommer nu ett stort antal familjer inte bara att belastas med den högre boendekostnad som beror på att den 2-procentiga beskattningen tillämpas på ett högre taxeringsvärde utan drabbas också av en fördubblad skatt på den del som ligger över 180 000 kr. Dessa regeringens åtgärder motverkar möjligheterna för låginkomsttagare och barnfamiljer i storstadsområden och tätorter att välja småhus som bostad.

Folkpartiet har i en partimotion visat hur illa regeringens förslag slår och föreslagit mera rättvisa gränser för den här beskattningen så att den inte i onödan skall drabba de svagaste grupperna; jag tänker särskilt på barnfamiljerna i storstadsområdena.

För mig ligger det största och svåraste problemet med de oskäligen vinsterna på småhus kanske inte i att en del personer tjänar så mycket – jag tror att vi kan komma åt den saken – utan i att man pressar upp bostadskostnaderna för andra och, som antytts här tidigare, bl. a. av statsrådet, kan göra det omöjligt för de grupper som inte är så ekonomiskt starka att välja ett småhus.

Hur problemet skall lösas är mycket svårt att säga. Jag har inget recept – det är inte så lätt att ge ett sådant – men jag vill påpeka att riksdagen nu får ta ställning till frågan med anledning av herr Löfgrens motion. Den slutsats han har kommit till tror jag är ganska riktig. Han vill att riksdagen skall uppdraga åt regeringen att utreda frågan om nya former för att komma till rätta med de oskäligen prishöjningarna på fastigheter och de följder som dessa prishöjningar får för de faktiska boendekostnadernas ökning. Man bör då komma fram till ett system som, exempelvis vid nästa omtaxering, inte får sådana effekter som nu hotar. Herr Löfgren syftar då främst på barnfamiljerna och låginkomsttagarna.

Jag tror också att det nu är dags för regeringen att på ett eller annat sätt ytterligare överväga vilka åtgärder man kan vidta för att komma till rätta med det här problemet. Men då vill jag att man ser problemet i den större och vidare bemärkelsen och även tar hänsyn till effekterna på boendekostnaderna.

*Om åtgärder för att
motverka oskäligen
kapitalvinster vid
försäljning av
småhus*

Herr PETTERSSON i Lund (s):

Herr talman! Det gladdde mig att bostadsministern i sitt andra inlägg hade en mera öppen attityd till de synpunkter som interpellanterna har fört fram om behovet av ytterligare åtgärder på detta område. Det var faktiskt litet bättre än vad vi kunde läsa oss till i interpellationssvaret.

Jag fick den uppfattningen att det inte skall behöva dröja så länge innan bostadsministern kan aktualisera denna fråga på nytt. Det är också mycket bra att kunna notera.

Nu ville bostadsministern bagatellisera frågan litet genom att peka på undersökningar från Uppsala län, vilka han ansåg visar att de genomsnittliga priserna vid överlåtelser av relativt nya villor inte stigit så förfärligt mycket. Det varierar väl litet. Jag kan citera andra undersökningar, som visar att det har varit ganska betydande prisstegringar. T. o. m. i statsrådets egen stora bostadsproposition från förra året kan man läsa att under perioden 1970–1973 var prisökningarna mellan 40 000 och 60 000 kr. över den ursprungliga köpeskillingen i sex av nio kommuner som hade undersökts. Det motsvarar en ökning på drygt 30 %.

Det är klart att genomsnittssiffror döljer en del, samtidigt som de ger en överblick över problemen. Men vi måste också se till det som upprör och irriterar människorna, nämligen de prisstegringar som har varit ännu högre. Jag vill med detta bara understryka att också den psykologiska effekten av sådana prisstegringar måste beaktas när man tar ställning till reformförslag.

Sedan sade sig bostadsministern kunna komma på ytterligare undantag som skulle vara behövliga för att en sådan här regel om hembudsskyldighet vid andrahandsförsäljning till kommunen och dess bostadsförmedling skall kunna genomföras. Det skulle vara intressant att veta vad det var för undantag. Jag kan försäkra att jag inte har kastat fram den här tanken improviserat, utan jag har diskuterat frågan ganska ingående med ledande kommunalmän som har praktisk erfarenhet av dessa problem. De räknar med att det här skall vara en bra metod för dem när det gäller att gå vidare för att få en ordentlig kontroll över villaspekulationen och för att få en viss dämpning av prisutvecklingen på nyss färdigställda hus.

Slutligen lyssnade jag med intresse till herr Strömbergs i Botkyrka sympatiska inlägg. Jag kan inte till alla delar instämma i vad han sade. Om jag uppfattade det rätt ansåg herr Strömberg att beskattningen var en stor bov i dramat, och bl. a. nämnde han realisationsvinstbeskattningen. Jag kan väl då meddela herr Strömberg mina egna erfarenheter. För en vecka sedan sålde jag en sommarstuga – priset kan vi väl lämna därhän, men jag kan inte tänka mig att jag skulle ha fått vare sig mer eller mindre för den sommarstugan om realisationsvinstbeskattningen varit utformad på ett annat sätt. Jag tror att på detta område, liksom på andra oreglerade områden, är det de ibland blinda marknadskrafterna som faller utslaget.

Måndagen den
28 april 1975

*Om åtgärder för att
motverka oskäligen
kapitalvinster vid
försäljning av
småhus*

Herr ÖSTRAND (s):

Herr talman! När det gäller att begränsa möjligheterna till spekulation i hyressättningen på hyreshussidan har vi ju genom bruksvärdesprincipen och den prisledande kontroll, som de allmännyttiga företagen utövar, något så när effektivt satt en spärr i detta avseende. En spärr har vi också för det statligt belånade småhusbyggandet genom den kostnads-kontroll som länsbostadsnämnderna utövar och som är mycket effektiv.

Men som jag tidigare nämnde gäller detta tyvärr endast i det första ledet, med undantag då av den tvååriga köpeskillingskontrollen. I den bristsituation och den överhettning som nu råder på småhusmarknaden måste det, enligt mitt sätt att se, finnas möjligheter att tillgripa regleringsåtgärder i detta avseende på samma sätt som i många andra avseenden. Visserligen är dessa realisationsvinster beskattningsbara, men det man åstadkommer är ju att man höjer bostadskostnaden för andrahandsköpare, och på så sätt blir främst låginkomsttagarna utslagna.

När det gäller herr Strömberg i Botkyrka vill jag instämma med herr Pettersson i Lund som sade att herr Strömberg gjorde ett hovsamt inlägg i debatten. Men i likhet med herr Pettersson tror jag inte att det är beskattningen som är den stora boven i dramat, och det är i och för sig inte heller taxeringsvärdena. I de flesta fallen innebär de höjda taxeringsvärdena en mycket måttfull hyreshöjning. Däremot är det skillnaderna mellan priset vid förstahandsförsäljning och priset vid andrahandsförsäljning som gör det mycket svårt, så som jag tidigare nämnt, för just låginkomsttagare att efterfråga den här typen av småhus. Det kommer naturligtvis på sikt att innebära att vi får en viss segregation även i sådana här bostadsområden, och det har självfallet inte från början varit kommunernas mening.

En annan sektor av småhusproduktionen, där marknadskrafterna får spela fritt, är det icke statsbelånade småhusbyggandet. Det småhusbyggandet är undantaget den kostnadskontroll som länsbostadsnämnderna utövar på det statsbelånade byggandet av småhus. Där ser man de verkliga skräckexemplen på hur privata märkspekulanter uppför småhus utan anbuds-konkurrens. Undersökningar som bostadsstyrelsen har gjort visar att sådana småhus är 30 000 à 40 000 kr. dyrare än motsvarande hus byggda med statliga lån och kostnadskontroll. Detta är naturligtvis ett problem som vi också på något sätt måste försöka komma till rätta med. Herr Strömbergs i Botkyrka inlägg kan jag inte uppfatta på annat sätt än att man även inom folkpartiet är beredd att ställa upp och medverka till att sådan spekulation i det icke statsbelånade småhusbyggandet i framtiden blir omöjlig.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Herr talman! Jag tackar mina meddebattörer här i kammaren. Tydligt har jag uttryckt mig något vagt, och därför har ni kanske missförstått mig litet. I realisationsvinstbeskattningsfrågan har jag ingen mening som avviker från er. Vad jag har velat visa på är den höjning av bostadskost-

naderna som orsakas av att även taxeringsvärdena höjs.

Jag kan svara för folkpartiet att vi anser oss f. n. inte ha allt det material som man kanske behöver för att se över dessa frågor, och vår förhoppning är därför att regeringen på sätt som den finner lämpligt tar fram ytterligare material och att vi sedan får diskutera frågan på nytt. Vi är beredda att ställa upp i en sådan diskussion.

Medan jag har ordet vill jag också säga att jag finner det angeläget att statsmakterna nu på olika sätt underlättar för kommunerna att vid försäljning av mark ta ut de reella kostnaderna för exploateringen, så att det inte i onödan lämnas subventioner.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om lokaliseringen av Stålverk 80

Herr bostadsministern CARLSSON erhöll ordet för att besvara herr *Lothigius* (m) den 10 april anmälda interpellation, nr 53, och anförde:

Herr talman! Herr *Lothigius* har frågat mig

1. om jag anser att bostadsdepartementet av vad som framkommit från remissinstansernas sida har tillräckligt underlag för att föreslå regeringen beslut redan i vår i lokaliseringsfrågan för Stålverk 80,

2. vilka ytterligare åtgärder jag avser föreslå regeringen för att miljöskyddet för Luleå stad med omgivning skall anses bli tillfredsställande.

För att ge regeringen ett allsidigt underlag vid bedömning av lokaliseringsfrågan för Stålverk 80 har yttranden begärts från ca 25 myndigheter och organisationer. Yttrandet från koncessionsnämnden för miljöskydd avgavs för drygt en vecka sedan. NJA har beretts möjlighet att lämna yttrande med anledning av avgivna remissyttranden. NJA:s yttrande har ännu inte inkommit till bostadsdepartementet.

Det omfattande material som har kommit in till bostadsdepartementet bereds inom berörda departement. Som herr *Lothigius* säkert förstår kan jag inte på nuvarande stadium i beredningsarbetet uttala mig om underlagsmaterialet för regeringens beslut och om när beslut i lokaliseringsfrågan kan fattas.

Jag kan emellertid försäkra herr *Lothigius* att regeringen i sitt beslut i lokaliseringsärendet noggrant kommer att överväga miljöfrågorna.

Herr *LOTHIGIUS* (m):

Herr talman! Jag tackar bostadsministern för svaret på min interpellation.

Statsrådet säger i sitt svar egentligen att jag är för tidigt ute med mina frågor. Ja, jag erkänner att jag är ute i god tid men inte att jag är ute för tidigt. Enligt preliminära uppgifter från statsrådets eget departement skulle regeringen fatta beslut i lokaliseringsfrågan i mitten eller slutet av maj månad. Jag skulle då vilja fråga: När skulle det ha varit möjligt

för mig att framställa en interpellation innan ett sådant beslut fattas, om jag inte hade gjort det nu?

Bostadsministern önskar tydligen att jag skulle ha ställt min interpellation efter det att regeringen fattat sitt beslut. Vad är det för mening med informationer då? Riksdagen behöver informationer innan beslutet fattas, så att vi i enlighet med våra arbetsformer och vår uppgift kan påverka handläggningen av ärendet på ett riktigt sätt. Nej, herr bostadsminister, det är inte på det sättet det skall gå till, om reglerna för demokratisk parlamentarism skall följas.

Eller är det så att ni, på grund av alla de omständigheter som gör det svårt att klara dessa bedömningar, tänker skjuta beslutet i frågan till i höst, efter det nya riksmötets öppnande? I så fall skulle ni, tror jag, ha sagt det i svaret. Mellan den 1 juni och det nya riksmötets öppnande har riksdagen ingen chans att ta del av informationer eller påverka handläggningen av frågan.

Anser inte statsrådet ändå att denna fråga är av sådan storleksordning att riksdagen borde bli informerad och få diskutera den? Har ni i bostadsdepartementet inte redan fått fram så mycket av underlaget för ett beslutsfattande att ni hyser oro för att projektet kraftigt kommer att försenas bara med anledning av de mycket komplicerade miljöproblemen och den tid och de pengar som krävs för att lösa dem innan projektet realiseras? Känner ni inte oro för detta, herr bostadsminister?

Det avgörande för ert ställningstagande tycks vara att NJA ännu icke inkommit med sitt yttrande med anledning av remissvaren. Jag kan förstå att det är viktigt och nödvändigt att ha det innan man fattar ett beslut – det är fullt korrekt. Men ni har väl själva en uppfattning om situationen på grundval av de redan inkomna svaren från de tunga remissinstanserna.

Jag kan i mitt stilla sinne gissa mig till vad NJA kommer att svara. Man kommer att säga: Vi är medvetna om de miljösvårigheter som uppstår, men får vi bara pengar så grejar vi den saken.

Enligt min mening räcker det inte med bara pengar – man måste också undersöka vilka miljöskador som kommer att inträffa. Naturvårdsverket motsätter sig stålverkets lokalisering till de berörda platserna – den skulle få stora miljökonsekvenser, säger man. Men, säger man, regeringen har alltid möjligheter att strunta i naturvårdsverket och driva igenom sin vilja med hjälp av 6 § miljöskyddslagen. Jag vill då fråga herr statsrådet: Kommer ni att göra det?

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut har avstyrkt lokalisering till de berörda platserna med motiveringen att undersökningsmaterialet är bristfälligt. Anser statsrådet materialet bristfälligt, och vilka åtgärder bör i så fall vidtas för att förbättra det?

Koncessionsnämnden för miljöskydd, som statsrådet talade om, har avgivit ett yttrande i ärendet. Där heter det under rubriken Koncessionsnämndens ställningstagande i remissärendet:

”NJA är skyldigt att i samband med villkorsprövningen enligt miljöskyddslagen underkasta sig omprövning av för närvarande gällande

villkor rörande utsläpp till luft och vatten från bolagets tidigare lovgivna anläggningar i Luleåområdet.”

Vilka garantier finns då för att NJA skall klara detta? Sådana garantier måste man ha innan man fattar ett beslut.

Under en senare punkt i ställningstagandet heter det:

”NJA är skyldigt att inom två år från dagen för regeringens beslut påkalla prövning vid vederbörande fastighetsdomstol jämlikt 34 § andra punkten miljöskyddslagen av sådana ersättnings- och inlösningsfrågor i anledning av Stålverk 80 som är hänförliga till fastigheter på Kalvholmen söder om befintlig väg samt inom strandsträckan öster därom t. o. m. Harrviken.” Borde inte de fastighetsägare som berörs av stålverket få klart för sig vilken situationen är och även vilka möjligheter de har att få ersättning innan man går vidare?

F. ö. anser jag att man, för att iaktta de krav som staten ställer på andra, innan man fattar ett beslut om lokaliseringen av stålverket borde ha kännedom om vilka miljöskador det kommer att medföra. Det har man inte nu, eftersom det inte funnits tid för mätningar och undersökningar i tillräcklig grad. Hinner man göra detta före den 1 juni 1975? Jag tänker på luftföroreningarna i hela staden, ja, i hela trakten, där man talar om att det nya stålverket och koksverket kommer att medföra en sju gånger så hög grad av luftföroreningar som f. n. i Luleå med omnejd, där man redan är så belastad med luftföroreningar att gränsvärdena för de tillåtna normerna har överskridits.

Jag tänker vidare på sandsugningen, där ett beslut helst skall vara fattat före den 1 juni för att kommunen och NJA skall kunna besluta om hamnanläggningarna. Jag frågar då: Varför denna kolossala brådska, så att man inte i tillräcklig grad kan gardera sig mot ökad miljöförstöring?

Det är de frågorna, herr statsråd, som jag gärna vill ha ett kompletterande svar på.

Herr bostadsministern CARLSSON:

Herr talman! Jag vill som replik till herr Lothigius säga att det ju inte är riksdagen som har att handlägga ärenden enligt 136 a § byggnadslagen, utan att det är regeringen. Dessutom kan det för koncessionsnämnden bli fråga om att fastställa detaljerade villkor i anslutning till en sådan ansökan.

Men det är riktigt att det i och för sig kan vara svårt att få till stånd en diskussion – jag erkänner det – på grundval av mitt svar. Jag vill dock påminna herr Lothigius om att regeringens ledamöter enligt den nu gällande arbetsordningen för riksdagen är skyldiga att lämna sina svar inom en månad. Hade jag inte haft den tidsbegränsningen och nu aktuella helgdagar att ta hänsyn till, hade jag väntat med att avge mitt svar till dess att jag kanske hade haft ett mera omfattande underlag, men jag måste respektera den arbetsordning som riksdagen har fastställt.

Däremot är jag, för att herr Lothigius ändå skall få framföra sina synpunkter, villig att lyssna till de invändningar som han och moderata

Måndagen den
28 april 1975

*Om lokaliseringen
av Stålverk 80*

samlingspartiet kan ha. Det är av den anledningen jag har lämnat svaret nu, och därför är jag beredd att också ta del av herr Lothigius synpunkter.

Jag vill emellertid säga, om jag får uttrycka mig så, att jag har en sund skepsis då moderata samlingspartiet nu med liv och lust kastar sig in i debatten med miljöargument när det gäller Stålverk 80. Jag har litet av en känsla av att ni aldrig har tyckt om Stålverk 80 och att det nu, när miljödiskussionen i anslutning till stålverket tas upp, är ett nytt försök från er sida att stapla hinder i vägen för stålverket. I vårt parti är vi intresserade av att få till stånd den sysselsättning som Stålverk 80 skulle medföra, men vi underskattar därför inte miljöproblemen, utan vi ser allvarligt på dem. Därför sitter vi just nu praktiskt taget dag efter dag i kanslihuset och går igenom alla de problemen, håller våra beredningar och har våra diskussioner. Men det är för mig helt omöjligt att innan de beredningarna är avslutade ge några konkreta svar på herr Lothigius frågor, eftersom det är just dessa problem vi nu arbetar med.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Jag är också medveten om svårigheterna när det gäller denna fråga, men jag måste ju framställa min interpellation mot bakgrund av att ett beslut enligt bostadsdepartementet skulle fattas i mitten eller i slutet på maj. Statsrådet hade enligt författningen möjlighet att vänta en vecka eller något mer – åtta eller tio dagar till – med att besvara interpellationen för att komma närmare ett sådant beslut. Jag undrar varför statsrådet inte gjorde det. När ett beslut skall fattas så snart som omkring den 15 maj hade det varit bra för riksdagen att veta litet mer om den här frågan.

Det är klart att vi hyser en sund skepsis mot Stålverk 80 mot bakgrund av den enorma satsning som skall göras. Men vi har deltagit i beslutet, det kan inte statsrådet komma ifrån. Det visade sig emellertid redan efter några månader att vår skepsis var befogad, att projektet skulle kosta åtskilliga miljarder kronor mer än beräknat. Och det är svenska folket som skall betala det. Dessutom har det visat sig att det från miljösynpunkt kostar många hundra miljoner kronor mer än beräknat och att man inte har ett tillfredsställande underlag för ett beslut när det gäller miljöfrågorna. Det måste vara ett partis rättighet att få diskutera dessa frågor för att ställa stålverket i rätt belysning och kanske medverka till att få bort de misstag som kan begås. Det är mot den bakgrunden som vi ställer frågorna.

Tidningen Aftonbladet skriver att produktionen skall drivas inom ramen för de svenska miljövärdslagarna som är världens strängaste. Hur skall det gå till när man inte vet vilka miljösvårigheter som uppträder och när naturvårdsverket, koncessionsnämnden och andra säger att de inte har underlag för bedömningen? Det är av den anledningen som jag, inte för bara mitt partis vidkommande utan för alla som är intresserade av stålverket, ställer frågorna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om åtgärder för att förhindra rättsförluster vid inkomsttaxeringen i vissa fall av ringa försumlighet

Nr 68

Måndagen den
28 april 1975

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Torwalds* (c) den 21 mars anmälda interpellation, nr 45, och anförde:

Herr talman! Herr *Torwald* har frågat mig om jag är villig att ge aktuella myndigheter sådana instruktioner att de får möjlighet att på administrativ väg rätta till formellt felaktiga åtgärder från den skattskyldiges sida, så att det materiella utfallet i fråga om bl. a. vissa investeringsavdrag samt försenade skatte- och/eller avgiftsinbetalningar blir så rättvist som möjligt för vederbörande.

Frågor som sammanhänger med tillämpningen av det särskilda investeringsavdraget har redan behandlats av riksdagen. Skatteutskottet föreslog en komplettering till förordningen om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt av innebörd att riksskatteverket, om särskilda skäl föreligger, får medge att skattskyldig äger åtnjuta särskilt investeringsavdrag, även om yrkande om sådant avdrag inte framställts i deklarationen. Utskottets förslag bifölls av riksdagen. Mot denna bakgrund anser jag det inte erforderligt med några initiativ i denna fråga från min sida.

Det är av största betydelse att skatter och socialavgifter betalas i rätt tid. För att stimulera till riktig inbetalning utgår vissa avgifter vid dröjsmål. Om det finns giltig ursäkt för dröjsmålet med betalningen medges dock befrielse från avgift helt eller delvis. Vid vissa kortare dröjsmål utgår inte restavgift utan den mindre kännbara respitavgiften.

Enligt min uppfattning ger gällande bestämmelser tillräckliga möjligheter att anpassa påföljden vid försenad betalning så att den framstår som rimlig med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet.

Att som herr *Torwald* åsytar göra påföljden vid försenad betalning beroende av en eventuell motfordran på staten är omöjligt av praktiska skäl. Jag vill emellertid erinra om att den som betalat in för mycket skatt eller avgift i vissa fall kan få återbetalning i förtid.

Jag vill avslutningsvis erinra om att det åligger myndigheterna att bevaka inkomsttagarnas intresse vid beskattningen och även vidta ändringar till inkomsttagarnas förmån.

Herr *TORWALD* (c):

Herr talman! Låt mig först tacka finansminister *Sträng* för svaret på min interpellation. I sak är svaret visserligen ganska negativt och innebär väl att statsrådet anser att den som gjort ett misstag får ta de ekonomiska konsekvenserna, hur hårda dessa än kan vara. Men jag noterar med tillfredsställelse att statsrådet har den uppfattningen att myndigheterna skall bevaka de skattskyldigas intressen och även göra ändringar till deras förmån. Jag återkommer till den saken litet senare i det här anförandet.

För att våra administrativa organ skall kunna fungera smidigt och tillfredsställande har vi – och måste ha – ett stort antal bestämmelser be-

Om åtgärder för att förhindra rättsförluster vid inkomsttaxeringen i vissa fall av ringa försumlighet

Måndagen den
28 april 1975

*Om åtgärder för att
förhindra rättsför-
luster vid in-
komsttaxeringen i
vissa fall av ringa
försumlighet*

träffande tidpunkter för avgifters erläggande, uppgifters inlämnande m. m. Men detta kräver tyvärr å andra sidan att vederbörande skattebetalare måste behärska dessa bestämmelser för att inte råka illa ut vid ett eventuellt misstag. Av naturliga skäl har småföretagarna särskilt svårt att på ett fullt tillfredsställande sätt hålla sig å jour med alla dylika bestämmelser. För att trygga sin och företagets existens tvingas de att koncentrera sig på att skaffa företaget arbete, att få arbetet utfört snabbt och riktigt samt på att få likvid för utförda arbeten. Det synes därför vara ursäktligt om dessa småföretagare en och annan gång tar miste på en tidpunkt när det gäller avlämnande av vissa uppgifter eller inbetalningar av avgifter etc., när dessa är sällan förekommande och bestämmelserna svårtolkade. Det finns därför enligt mitt förmenande starka skäl för en liberal bedömning när det gäller påföljder vid uppenbara förbiseenden på grund av okunnighet om gällande bestämmelser. Särskilt stötande blir det när en skattskyldig på grund av att han yrkat ett i och för sig medgivet avdrag vid fel tidpunkt förvägras avdraget i fråga. Att yrkandet inte framställs vid rätt tid beror vanligen på att den aktuella författningstexten är svårtolkad och i många fall står i direkt strid mot gängse affärsred. Låt mig citera skatteexperten Lennart Toftered, som i detta sammanhang skrivit: "En kryptisk formulering bör rimligen inte få hindra skattskyldiga att komma i åtnjutande av ett avdrag som lagstiftaren tveklöst tillämnat dem."

Jag hade hoppats kunna använda kammarens bildskärm för att visa en tabell, men tyvärr har det visat sig att det tekniska inte medger detta just nu. Jag får därför försöka att muntligen redovisa de detaljer jag skulle vilja ta fram. Det gäller frågan om hur investeringsavdragen skall yrkas.

Jag tar som exempel en företagare som har räkenskapsåret 1 april–31 mars. Om han träffat ett avtal under kalenderåret 1971 om vissa förvärv för vilka investeringsavdrag kan yrkas, då skall han yrka de avdragen vid 1973 års taxering, oavsett när leveranserna ägt rum under tiden april 1971–december 1973. Är det däremot fråga om leveranser som avtalats under första kvartalet 1972 har det betydelse när leveransen sker. Om leveransen skett under första kvartalet 1972, skall man yrka avdrag vid 1973 års taxering. Om leveransen skett mellan april och oktober 1972, skall han yrka avdrag först vid 1974 års taxering. Har däremot leveranserna skett under tiden november 1972–december 1974, skall avdraget yrkas vid 1973 års taxering. Om leveransen i stället avtalats under tiden april–oktober 1972, skall avdraget yrkas vid 1974 års taxering, oavsett när leveransen skett under tiden april 1972–december 1974. Har leveransen avtalats under tiden november 1972–mars 1973, skall avdraget yrkas vid 1974 års taxering om leveransen skett under samma tidsperiod, men däremot vid 1975 års taxering om leveransen skett under tiden april–juni 1973. När det slutligen gäller avtalade leveranser under tiden november 1972–mars 1973 med en leveranstid efter juli 1973, skall avdraget yrkas vid 1974 års taxering. Om man slutligen träffat avtal under

Måndagen den
28 april 1975

*Om åtgärder för att
förhindra rättsför-
luster vid in-
komsttaxeringen i
vissa fall av ringa
försumlighet*

tiden april–juni 1973, skall man åtnjuta avdraget vid 1975 års taxering.

Jag tror att var och en som tar del av dessa uppgifter måste erkänna att det verkligen krävs ett mycket ingående studium av gällande författningar för att man inte skall råka vilse i denna labyrint. Dess värre har det nu visat sig att många småföretagare inte klarar detta och därför yrkat avdrag för sina investeringar vid fel tidpunkt, dvs. i regel för sent. Har man av förbiseende underlåtit att yrka ett investeringsavdrag under taxeringsåret 1974 och nu försöker göra det vid 1975 års taxering, då är det stor risk att vederbörande helt förlorat rätten till det aktuella investeringsavdraget.

Låt mig ge ett exempel.

En åkerägare hade under juni 1973 avtalat om leverans av en lastbil med utrustning för ca 61 000 kr. under 1974. I deklarationen för inkomståret 1973, då investeringsavdraget rätteligen skulle yrkats, förbisåg den deklaraionsbyrå som han anlidade att yrka detta avdrag. Ägaren var inte själv medveten om misstaget utan utgick från att avdraget skulle yrkas när fordonet levererades och betalades. Hitintills har taxeringsintendenten inte varit benägen att hjälpa honom med erforderliga ändringar av 1974 års taxering.

Det är just i sådana här fall det är angeläget att vederbörande taxeringsintendent följer finansministerns policy att ändra även till den skattskyldiges förmån, när han uppmärksammas på misstag av denna art.

Tyvärr drivs uppenbarligen många taxeringsintendenter av sitt fiskaliska nit att inte ge den skattskyldige den assistans som behövs för att ett investeringsavdrag skall få åtnjutas. Jag har fått kontakt med ett flertal företagare som säger sig ha fått liknande negativa besked av resp. taxeringsintendent när de bett vederbörande göra ändring av deras taxering för 1974 på sådant sätt att de kunnat tillgodogöra sig aktuella investeringsavdrag på tiotusentals kronor. När taxeringsintendenten vägrar dessa avdrag medför det att skatten kanske blir både 10 000 och 15 000 kr. högre än den skulle blivit i annat fall. Man har tydligen från taxeringsintendenternas sida, åtminstone i vissa fall, hängt upp sig på att de här aktuella enmans- eller fåmansbolagen har redovisat en låg vinst. De tar många gånger ut hela beloppet i form av lön och redovisar av det skälet egentligen ingen vinst. Då har taxeringsintendenterna ansett att man inte kan hjälpa vederbörande.

Men i en PM från upplysningstjänsten står:

”Om den skattskyldige är ’nolltaxerad’ för det år eftertaxeringsbesvären rör får han tillgodoräkna sig investeringsavdraget (om besvären godkänns)”, dvs. om taxeringsintendenten godkänner dem, ”under senare taxeringsår, dock senast under det beskattningsår för vilket taxering sker sjätte kalenderåret efter det då anskaffningen skedde (eller för juridisk person – då taxeringen ägt rum).”

Även om vi nu är ute i sista minuten hoppas jag att det trots allt skall gå att få en ändring till stånd med hjälp av upplysningstjänstens

Måndagen den
28 april 1975

*Om åtgärder för att
förhindra rättsför-
luster vid in-
komsttaxeringen i
vissa fall av ringa
försumlighet*

analys av rättsläget och finansministerns positiva inställning till ändringar även till den skattskyldiges förmån i sådana här fall.

Beträffande förseningsavgifter etc. kan de slå mycket hårt eftersom de utgår med en viss bestämd procent, oavsett att det kan röra sig om väldigt korta tidsperioder. Låt mig bara ge ett exempel. Ett företag missade den 18 juni i fjol, alltså veckan före midsommar, att betala in en arbetsgivaravgift på 5 295 kr. Avgiften kom inte riksförsäkringsverket till handa förrän den 26 juni, dvs. efter helgen. För detta påfördes man en helt författningsenlig ränta på 4 %, vilket innebar 211 kr. 80 öre, avrundat till 212 kr. Ser man på vilken tidsperiod det rör sig om är det alltså fråga om en ränta på bortåt 150–175 %. Det brukar väl normalt anses vara ocker när man tar ut så höga räntor. Det hör till saken att vederbörande vid den aktuella tidpunkten hade ett överskott för de arbetsgivaravgifter han hade inbetalat under 1973 på inte mindre än 9 459 kr., dvs. nästan dubbelt så mycket som det belopp han missade. De pengarna fick han inte tillbaka förrän i början av 1975, utan någon som helst ränta. Jag vill dock säga att det glatt mig att jag just i veckoskiftet fått reda på att riksförsäkringsverket faktiskt, med hänsyn till omständigheterna, har medgett en nedsättning till bara 1 % i stället för 4 %. Det tyder ju på att man åtminstone där har följt finansministerns intentioner att man verkligen skall försöka agera på ett sådant sätt att man tillgodoser även den skattskyldiges intressen.

Jag har med interpellationen och de anförda exemplen velat bringa ett par aktuella fall till finansministerns kännedom, och jag tror att finansministern är ense med mig om att det är synnerligen viktigt att de administrativa organen i dessa sammanhang verkligen försöker utnyttja alla de möjligheter som författningarna medger att ge vederbörande skattskyldiga hjälp och assistans så att de inte går miste om i och för sig berättigade avdrag bara för att de av förbiseende yrkat dem vid fel tidpunkt.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Den exercis som interpellanten redovisade med alla dessa olika faser och detaljer kunde ju förefalla vara i överkant besvärande. Jag kan emellertid trösta interpellanten med att det inte är en person som råkar ut för alla dessa alternativ, utan de täcker en serie av olika situationer som olika personer kan råka in i.

Det avdrag som interpellanten närmast tänker på, dvs. det speciella avdraget för maskininvesteringar, ingår inte som ett reguljärt avdrag i den svenska skattepolitiken. Det kom till av alldeles speciella skäl. Vi ville ha till stånd en ökad maskininvestering av konjunkturpolitiska skäl just vid ett visst tillfälle, och då gällde det att avgränsa både beställning och leveransåtagande så att dels företagarna stimulerades att lägga in sina maskinbeställningar under den tid som avdraget medgav, dels maskinerna levererades under just denna tid. Man får hålla isär de här begreppen.

Detta är således inte något reguljärt inslag i skattelagstiftningen utan tillkommet av speciella stimulans- och konjunkturpolitiska skäl. Därför kom de här litet egendomliga datumbestämmelserna in.

Denna fråga har, som jag sade i mitt interpellationssvar, varit föremål för diskussion i riksdagen tidigare. Vid det tillfället framhöll skatteutskottet att riksskatteverket skulle utarbeta en bilaga att fogas till deklaraionsblanketten med anvisningar om hur bestämmelserna för investeringsavdraget skulle tolkas och vilka regler som gällde för det. Utskottet föreslog vidare en bestämmelse av innebörd att riksskatteverket om särskilda skäl förelåg skulle få medge att skattskyldig utnyttjade särskilt investeringsavdrag trots att yrkande om sådant avdrag icke hade framställts i deklaraionen. Sådana särskilda skäl förelåg enligt utskottet då avtalad leverans försenades eller då det vid deklaraionens upprättande fanns grundad anledning anta att leveransen skulle ske före utgången av juni månad 1973. Det förslaget bifölls av riksdagen.

Om man således ger riksskatteverket i uppdrag att sända ut bilagor där det här specifika konjunkturbetonade avdraget förklaras och sedan till yttermera visso ger riksskatteverket möjlighet att bifalla ett avdrag för den händelse vederbörande skattskyldig inte fattat anvisningarna utan kommit in för sent med sitt yrkande, tycker jag att man gått så långt man kan. Det här förslaget blev ju också godtaget av riksdagen.

När det gäller den andra frågan som interpellanten tar upp och som gäller restavgift resp. respitavgift vid för sent inbetald skatt gör man även där vissa avsteg. Efter ansökan kan befrielse medges om förseningen beror på att skatten betalats på fel sätt eller om förseningen beror på sjukdom eller olyckshändelse. Även vid obetydliga förseningar kan befrielse komma i fråga. I sådana fall kan befrielsen få den formen att nedsättning sker till ett belopp som motsvarar vad som skulle ha uttagits i respitavgift, dvs. 4-5 % nedsätts till 1 %.

Att jag inte vill rekommendera längre gående medgivanden är naturligtvis betingat av att det av många skäl är mycket angeläget att hålla väldigt hårt på det datum då skatten skall vara inbetald. Ger man dispenser i alltför stor utsträckning, hamnar man lätt på ett gungfly som det ur uppbördssynpunkt och ur allmän praktisk-administrativ synpunkt är ganska omöjligt att bemästra.

Jag kan ytterligare understryka - eftersom interpellanten särskilt tog upp det - vad jag avslutade mitt svar med, nämligen att myndigheterna också har att bevaka inkomsttagarnas intresse vid beskattningen och vidta de ändringar som är erforderliga, om de nu går till inkomsttagarnas förmån. Jag har en bestämd känsla av att den utvecklingen är på god väg - framför allt att detta varit fallet under de senare åren.

Herr TORWALD (c):

Herr talman! Det är väl riktigt att investeringsavdragen var en speciell, av konjunkturskäl införd rätt till avdrag, som skulle stimulera till investeringar. Men detta gör det å andra sidan kanske speciellt svårt för

Måndagen den
28 april 1975

*Om åtgärder för att
förhindra rättsför-
luster vid in-
komsttaxeringen i
vissa fall av ringa
försumlighet*

småföretagarna att skaffa sig ordentlig kännedom om hur reglerna för de här avdragen fungerar. Just genom att avdragen hade olika storlek under olika perioder fick avdragsregler m. m. olika tillämpning under olika taxeringsår, och det är på grund av detta som svårigheterna har uppstått. Eftersom rätten till avdrag i många fall var bunden till avtalstiden och inte till leveranstiden kunde vederbörande deklarationsmedhjälpare inte i bokföringen utläsa att här skulle avdrag yrkas, utan det var först om företagaren själv var medveten om avdragsrätten och kunde tala om att han träffat det eller det avtalet som deklarationsmedhjälparen kunde upprätta de bilagor m. m. som behövdes. I annat fall krävdes att deklarationsmedhjälparen var så väl insatt i företagarens problematik att han kunde ställa frågor huruvida denne träffat avtal om leveranser av inventarier under påföljande år.

Upplysningstjänstens analys och finansministerns välvilliga deklARATION att taxeringsmyndigheterna bör medverka till att rätta eventuella missförhållanden hoppas jag skall få en god effekt. Tyvärr är den 30 april sista dagen för ett tillrättaläggande i år. Därför blev jag litet bekymrad över att svaret kom så sent. Jag hade hoppats få det för åtminstone 14 dagar sedan. Men jag hoppas som sagt i alla fall på en positiv effekt.

Till sist vill jag, när det gäller rest- och respitavgifterna gärna säga att jag delar herr finansministerns uppfattning i stort. Det har glatt mig att riksskatteverket, sedan interpellationen ställdes, har visat att man tar skäligen hänsyn till omständigheter som talar till den försumliges fromma. Inte heller på den punkten har jag egentligen några ytterligare erinringar att komma med, utan jag tycker att vi har fått en god tolkning av bestämmelserna till stånd.

Herr TRÄFF (m):

Herr talman! Jag dristar mig till att göra ett kort inlägg i denna interpellationsdebatt, av den anledningen att jag var ansvarig för den motion, på vilken riksdagen grundade sitt beslut förra året om frågor som sammanhänger med tillämpningen av reglerna för det särskilda investeringsavdraget.

Jag har som motionär haft anledning att försöka följa upp vad effekten nu har blivit. Efter vad jag erfarit – och det stämmer väl ungefär med vad herr Torwald redan har framhållit – kanske resultatet ur de skattskyldigas och möjligen också ur riksdagens synpunkt inte är enbart uppmuntrande. Såvitt mig är bekant har av de 40 hittills behandlade dispensansökningarna bara fyra bifallits. Det förefaller som om detta främst beror på att riksskatteverket har varit alltför rigoröst när det gäller att fastställa dispensvillkoren.

Avdraget är ju, som både herr finansministern och herr Torwald har påpekat, en temporär företeelse. Det är inget reguljärt inslag i vårt skattesystem, och detta betyder – som också sagts här – att tillämpningen kan vålla en del praktiska svårigheter. Men det innebär också att man har ännu större anledning att beakta syftet med en sådan här temporär

åtgärd. Syftet med avdraget var ju att stimulera investeringsaktiviteten i en viss konjunktursituation. Eftersom det inte är osannolikt att man behöver använda det instrumentet någon mer gång finns det anledning att se till att det inte råkar i vanrykte.

Jag tror därför att det vore värdefullt om herr finansministern ville ompröva sitt ställningstagande när han säger att han inte finner några ytterligare initiativ erforderliga. Jag tror att det vore värdefullt att titta på detta ännu en gång, så att man bibehåller de praktiska konsekvenserna på det plan där företagen har glädje av dem. Det vore mindre lyckligt om sådana här åtgärder skulle förlora i värde beroende på att skattebyråkratin och de rent fiskala intressena fick överhanden.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Föredrogs och hänvisades

Förslag

Nr 15 till konstitutionsutskottet

§ 6 Föredrogs och hänvisades

Motioner

Nr 2137 till konstitutionsutskottet

Nr 2138 och 2139 till jordbruksutskottet

§ 7 Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets betänkande nr 12, finansutskottets betänkanden nr 19 och 20, lagutskottets betänkanden nr 16, 18 och 19, socialutskottets betänkande nr 8, kulturutskottets betänkande nr 10, utbildningsutskottets betänkande nr 13 samt jordbruksutskottets betänkanden nr 8 och 9.

§ 8 Herr talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle konstitutionsutskottets betänkande nr 12 uppföras närmast efter kulturutskottets betänkande nr 9.

§ 9 Anmälades och bordlades

Motion

Nr 2140 av herr *Lidgard m. fl.*

med anledning av propositionen 1975:102 med förslag till räntelag m. m.

§ 10 Kammaren åtskildes kl. 14.22.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert